

JAKOB DANIELSEN

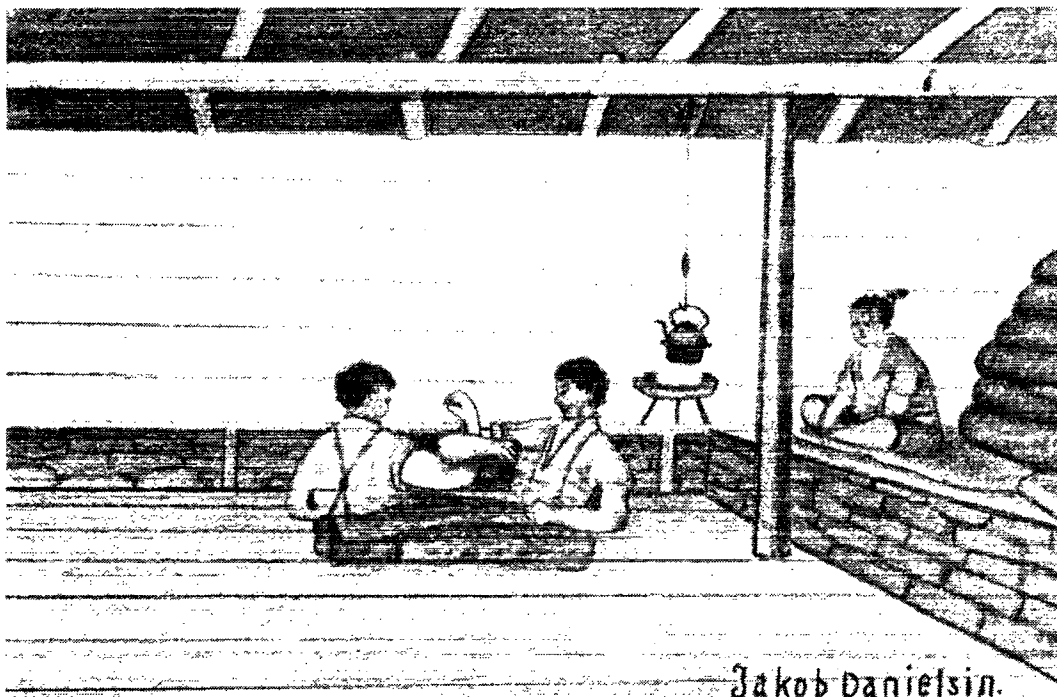
UNDERHOLDNING OG ARBEJDE I HUSET

Tekster ved *lektor Robert Petersen*

Indledning:

Ved udgivelsen af den sidste, tresprogede bog af og om den grønlandske maler og tegner Jakob Danielsen udtalte rigsantikvar P. V. Glob, at der nok blandt grønlændere findes adskillige „Jakob Danielsen“er, som ikke er kommet frem, fordi de ikke havde haft en „Rosendahl“. Vi kan vel ikke verificere denne udtalelse efter dens pålydende. Men udtalelsen var en smuk hyldest til Nordgrønlands tidligere landsfoged Ph. Rosendahl, der satte sig den opgave at bringe Jakob Danielsens værdifulde arbejder om den grønlandske kultur i årene op imod 1940 til kendskab i større kredse. Rosendahl har i denne opgave udvist en enestående trofasthed både mod opgaven selv og mod en ven, hvis evner han værdsatte højt. Somme tider, når man læser i bogen, får man en klar fornemmelse af, hvor meget arbejde der egentlig ligger bag ved teksterne, som i bogen er søgt genfortalt efter Jakobs forklaringer. For dette arbejde har Rosendahl høstet velfortjent ærestilkendegivelse, men for ham er bogen *Jakobs* værk, og hvad den har kastet af sig, er derfor tilfaldet Jakobs arvinger.

For Ph. Rosendahl er arbejdet ikke helt afsluttet. Sidste efterår bad han mig se på nogle tegninger, som Jakob havde lavet over nogle former for underholdning, da han ikke mere kunne erindre detaljerne i Jakobs forklaringer. Når jeg her har sagt ja til den opgave at prøve at rekonstruere Jakobs kommentarer til billederne, er jeg klar over, at det vil være meget vanskeligt for mig at give oplysningerne det samme personlige præg, som det er lykkedes Rosendahl at få med i bogen. Jeg kendte ikke Jakob Danielsen personligt, men prøver her at leve mig ind i den tid og det miljø, hvori Jakob Danielsen selv levede, gennem Rosendahls beskrivelse af ham, og dernæst at skildre billederne og de ting, de handler om, som Jakob Danielsen måske kunne have fortalt.

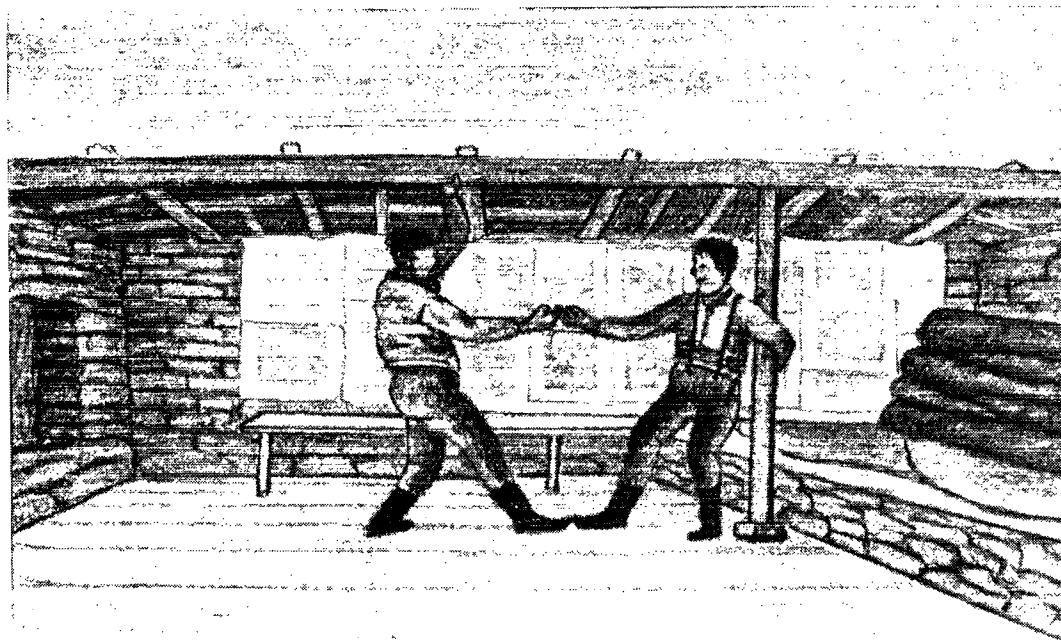
Trækken armkrog.

Sommerens rejseliv er afsluttet for denne gang, og man er flyttet ind i huset. Endnu er der lang tid til slædeturene, og bopladsen vil i et par måneder leve sit liv isoleret. Aftnerne tilbringes indendørs, og som efteråret skrider frem, bliver de længere og længere. Om dagen leger børnene lystigt i sneen, men om aftenen, når mændene er kommet hjem fra deres daglige ture og er færdige med deres øvrige gøremål, finder de på forskellige former for underholdning. Man er begyndt at fortælle. Sommerens begivenheder drøftes, gamle sagn genfortælles, men mændene og de unge prøver også andre former for underholdning og viser i al fordragelighed deres kræfter og smidighed.

På det ene billede kan man se to mænd trække armkrog, indtil den ene af dem strækker armen. På billedet bruger de den højre arm, og derfor må de stemme det højre ben imod modpartens venstre arm. De lægger kræfterne i det, for der venter dem vist en kop kaffe som afslutning for aftenen.

aussaunerane angalaornek nâsimalermat igdlumut iserterêrsimalerput. sule kimugserartarnigssak unga-sigkatdlarpok, nunakarfingnutdlo avdlanut atâssutekarnek kipigatdlarpok. únúkut isersimaortarpugut, ukiariartorneranilo únugtusiartorpok. uvdlûnerane mêmkat nuâninâkútôrdlugo apuserissarput, únúkutdle angutit tikerêrsimavdlutik nâmagsisarêriardlutik ássigîngitsunik alikutakarnialersarput. okalugtuartokar-talerpok. aussap pisimassue ilârutiginekartalerput, akornatigutdlo okalugtuatorkat únukitdlisautaussar-dlutik, âmale angutit inûsugtutdlo nukimingnik ekâissutsimingnigdlo takutsitsissalerput, suname ajor-tugssak.

âssilíssame takussagssáupuk pakâssigtuk ardlamak talia isuitíniardlúko. talerpitik atoramfik niuming-nik talerpigdlermik áiparmik talianut sâmerdlermut tukersimáupuk. kavfisugssamârdlutik tamaviârtu-kavsaupuk.

Jakob Danielsen.

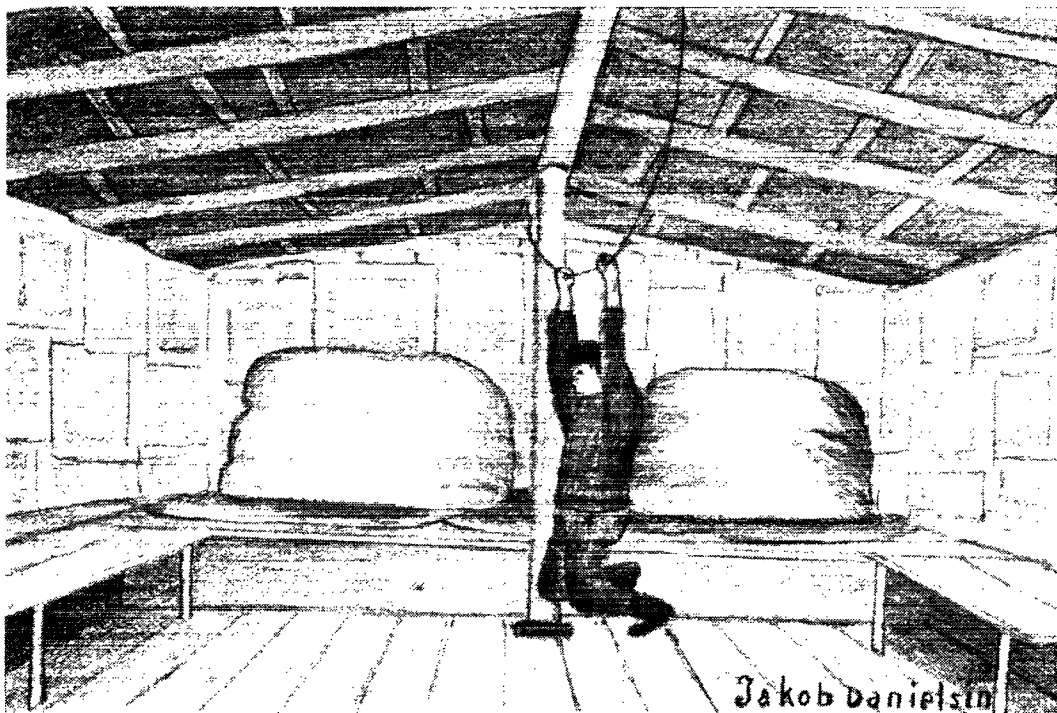
Trækken fingerkrog.

Det er alligevel lettere at trække fingerkrog, fordi man ikke altid behøver at støtte sig til noget. Man kan bruge fingrene fra pegefinger til lillefinger, og især når man bruger lillefingeren er ens vægt nok til, at man kan holde igen. På billedet bruger mændene langfingeren og må støtte sig til, hvad de nu kan finde.

Der er jo ikke træbeklædning overalt i husets indre. Væggen i baggrunden er tapetseret med aviser.

kiterdlermingnek inússanigdlúnít avdlanik nokúnæk ajornángínérarssúvok. ilánime najúmissagssar-siortariakartángilardlúnít. tikermít ekerkumut atornekarsínáuput. ekerkormigkánilo najúmissakángika-luardlune sokutaunek ajorpok. auko kiterdlermigtorujúpuk najúmissalikútórdlutik.

igdlup iluata iláiná kissugtarpok, ígardlo avísínik ássiliartalersorsimavdlune.

»Agdlunâqátarneq».
Remleg 1.

Selv underholdning kan blive ensformig, men heldigvis kan man veksle mellem forskellige former. Når man har prøvet de samme lege nogle gange, kan mændene godt trænge til en afveksling. Så kan de godt finde på at binde en rem løst hængende under den bærende loftsbjælke. Nu vil de prøve »agdlunâqátarneq».

På det første billede er manden ved at begynde. Han hænger med begge hænderne i remmen. Remmen strammes naturligvis, når han hænger der, men hvis jeg nu tegnede remmen stramt, ville man vel ikke kunne se, at den hænger løst.

āma alikutaugaluī āssigīāgnalerāngamik arajungnarsissarput, kisiāne avdlanik sātagssakartarame ajortāngilak. pīnguautit tāukuīnaugīnaleriarāngata angutit avdlamik alikutakarnialersarput. tauva agdlunāk kasungassūngordlugo pāukarūmut tūgssamutdlūnīt nīvingarsīnauvāt. agdlunākātaralugtuarput.

āssilīssame sujugdlerme angut autdlartīnialerdlune agdlunāk igdlugtut tīguvdlugo nīvingavok. sōruna nīvingariarāngat agdlunāk sukagtarpok, kisiāne sukangassūngordlugo titartaraluaruvko kasungavdlune nīvinganera takunēk ajornakusōrnerūsagaluarpok.

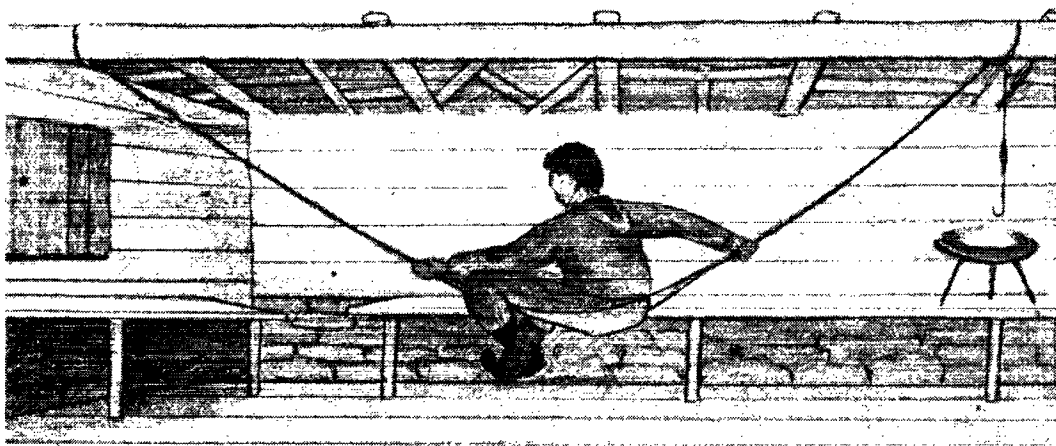
»Agdlunâqâtarneq«.

Remleg 2.

Nu er manden i gang med sin øvelse. Han skal slå en slags kolbøtte op over remmen, og uden at berøre den med sin krop skal han ned på den anden side. Det kan kræve en del øvelse at kunne gøre det korrekt, d. v. s. i een bevægelse.

Det er varmt under loftet, og på mandens hår kan man se, at han sveder godt.

tássa autdlartípok. agdlunâk ulikardlune karssutisavâ timiminik agtornago, nivingarkillsavdlunilo. er-kortumik písagâine, tássa timip ingerdlanera unigtínago písagâine, sóruna sungiusangâtsiartariakarpok. kilâp atâ kiagtorujûngmat kiagkiúkâ nujaisigut takussagssauvox.

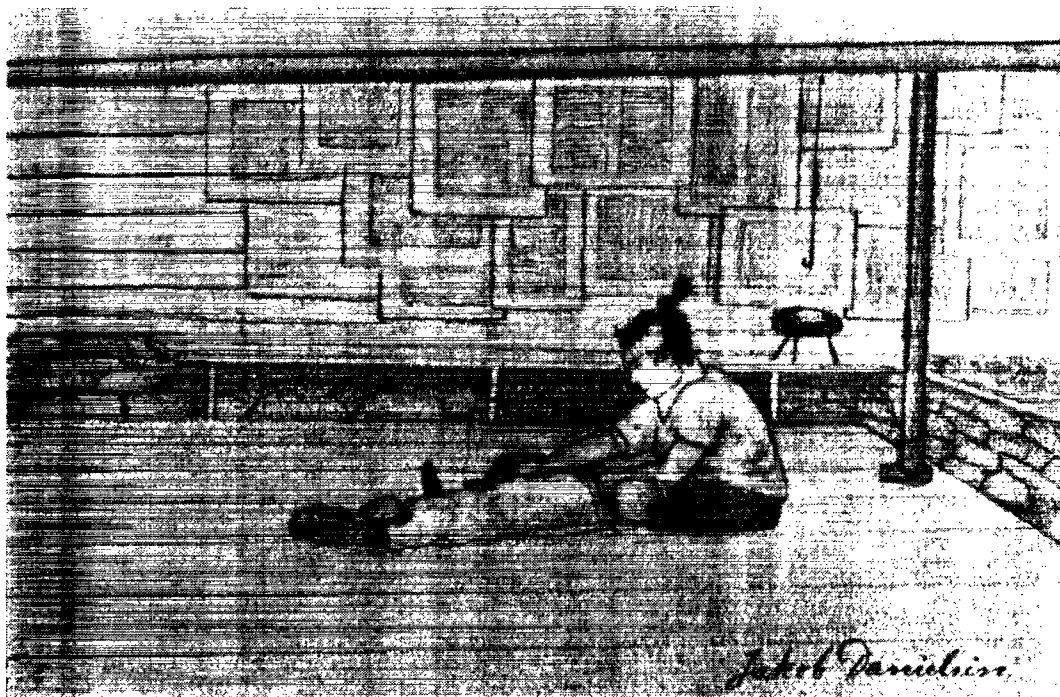

Jakob Danielsen.

»Agdlunâqâtarneq«.
Remleg 3.

På det tredje billede vil han vise, at det ikke er blot i kajak, at han kan holde balancen. Snart kan han lave »kajakvending«. Det kan være vanskeligt at komme på »ret køl«.

ásslíssat pingajuáne kajáináungitsume pertujáinine takutísavá. »kíngussakátáralugtuarpok«. makínigssakasik kisime.

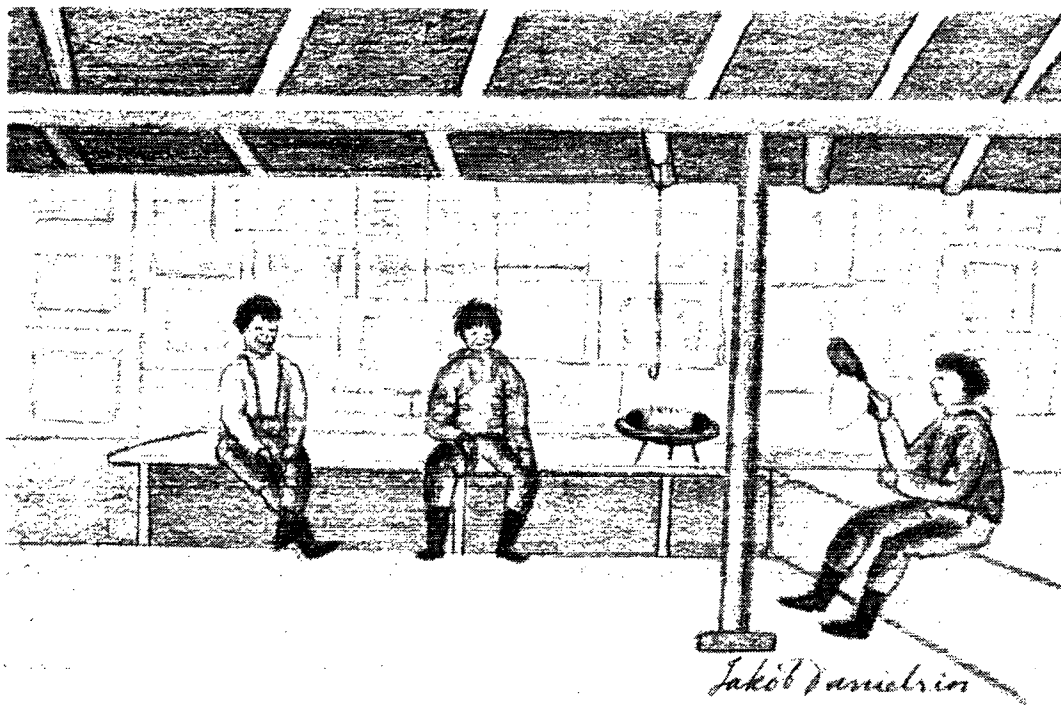
Jakobs mor skraber et sælskind for spæk på skrabeladet.

Men der sker også andre ting end underholdning i husets liv. Far hjembringer sælerne fra sin fangst. Nu er de fede med tykt spæk. På billedet er mor færdig med at flænse fars sidste fangst. Hun har aftaget spækket sammen med skindet, og nu er spæklaget skilt fra skindet, og behandlingen af skindet er nu begyndt. Nu skræbes de sidste spækrester væk, senere vil skindet blive vasket, skræbes tyndere, og gnubbes. Måske afhåres det, måske ikke, det kommer an på, hvad det skal bruges til.

Under skindet har mor et skræbebræt. Det har to støtteben til den side, der vender mod mor. Skræbebrættet giver skindet et jævnt underlag, så at mor ikke kommer til at skære igennem skindet. Om vinteren foregår det meste af skindbehandlingen indendørs. Men mor får de virkelig hvide skind ved først at afspække dem grundigt og siden udspile dem i frost.

igdlumutdle isertersimalerângavta alíkusersûtáináungitsunik sangmissagssakartarput. atârâra angut-dlagtâgínartarpok, taimailínkut pualassaxigamik orssue ivssusûngordlutik palaussakaut. ássilíssame anânârma atâtap uvdlumiungmat píssâ pilarêrsimalerpâ, âma orssua amianut atatitdlugo pêrsimagamiuk mãna kavssarêrsimalerpâ, tássalo amek suliarinialerdlugo. mãnákut tássa kiliordlugo mamingiarpâ, kingornalo erroriardlugo kapiardlugulo ulugkumârpâ. erisarsínauvá merkuliutínarsínauvdlugulûnit. sumut atorniarnerâ aperkutáusaok.

ámip atânîpok kapiarfik, anânârma tungâgut mardlungnik niulússakarpok. kapiarfik manigsûngmat anânârma amek suliane putussôrnaviângilâ. ukiume ámerinek amerdlanertigut igdlup iluane ingerdlassarpok. anânârma úniliâne kaxordluarkugângamigigit orssuiardluarkârsínardlugit silamut íssimut íner-tarpi.

Ajagaqspil.

Her spiller man ajagaq. Ajagaq består af en pinå, der ved en snor er forbundet med et benstykke, hvor der sidder nogle huller af forskellige størrelser. Man holder på pinden og slynger benstykket op, og når det er ved at falde ned, prøver man at ramme nogle af hullerne med pinden.

Man kan gå frem på den måde, at man i stedet for at tælle »stikkene« foretager en rejse til nabopladsen. Visse huller skal rammes, for at man kan komme frem. Ved visse ajagakker har man endda specielle huller, der skal rammes, for at man kan »foretage sving« under »rejsen«. Et bestemt hul kaldes for »toqua« (døden), hvis man rammer det, udgår man af spillet. Dog har man somme tider også et hul, »der kan bringe en til live igen«, d. v. s. man skal ramme det hul for at kunne være med igen.

»Rejsen« foretages trinvis. Ved første stik rejser man sig fra briksen. Ved de følgende klæder man sig på, idet hvert klædningsstykke kræver et stik. Men somme tider forudsætter man, at man ved starten af spillet er »påklædt«, og endda »rejseklædt«. Efter 10–11 stik er man ude af huset. Hundeslæden gøres klar, og hundene spændes for i løbet af yderligere 16 stik, selve »rejsen« påbegyndes nu og foregår også trinvis. Der kan så foretages forskellige »handlinger« på nabobopladsen, og »hjemrejsen«, der afslutter spillet, kræver de samme stik som udrejsen, men i omvendt rækkefølge, og afsluttes igen på »briksen«.

De forskellige deltagere tager stik efter tur, og »rejsen« er den samme for dem alle sammen.

Man kan også spille om forskellige ting, tændstikker, fænghætter e. l., og det gør ofte spændingen større. Man siger, at gode ajagaqspillere er gode til at kaste med blærespyd eller fuglespyd.

Ajagakken på billedet er lavet af et skulderblad af en sæl. De to andre tilskuere ser ud til at være betænkelige ved det vellykkede stik, den unge mand tager hjem.

auko ajagartut. ajagak tórseriautitakarpok, táunalo ajagartânut saunermut kilerutekarpok. ajagartâ ássigíngitsunik angekatigíngitsunik putôrsimavok. tórseriaut tiguvdlogo ajagak kúmut erfagiúnekartarpok, nákarialerneragutdlo putuisa ilait erkoriarnekartarput.

tórsínerit kisinagit ajagarnek nunakarfingmut avdlamukarnertut nalunaerssornekarsínauvok. putut ilait sujumut ingerdlanigssamut atorput, ajagkat ilait áma ardlânut sangússutigssanik putokarput, sanguvfigssak tikikáine erkoriagagssanik. putut ilât »tokua«nik taissagât erkoráine soraertariakarpok, ilânile áma putokartarpok »úmarfigssa«nik. »tokua« erkoráine »úmarfigssâ« erkortínago nangínek ajornartarpok.

»tikerárnek« aulajangersimassumik ingerdlassarpok. autdlarkautigalugo »igdlernit magssí«tariakarpok. kingulê atissalersorfiusínáuput, atissagssat tamarmik erkuíssutigissariakardlutik, ilânile atissalersornigssak nautsorssútiginekarnek ajorpok. isigkanilingnik erkuigáine igdlumit anissariakarpok, tauva kamutit píarêrsarnerat kingmitdlo pitugtornerat 16-nik erkuerkigdlune námagsissarpok. tauvalo »tikerárnek« áma kigdligfilersordlugo ingerdlánekalersarpok. tikerârfingme áma angerdlamut sâlersínane ássigíngitsunik »sangmissakarne« ajornángilak, tauvalo »angerdlamut« avkutâne kigdligfiusimassut áma kigdligfigekátârdlugit ingerdlassariakarpok, tamaisalo avkusârêráine »igdlernit« pinek naggatârutigssauvdlnuc.

ajagakataussut sivnerseráutarput, sujugdliup avkusârtugai tamaisa áma kingulisa avkusârtugagssarait. sút ássigíngitsut, s. i.: ikitsisit, kârtartut il. il. ímerautiginekarsínaungmata písángak ajagkátarput. okartarput ajagatdlarkigsut agdligariatdlarkigsúvdlutigdlo nuveriatdlarkigsússartut.

ásslíssame puissip kiasia ajagarât. sórdlúna ajagakataussut inúsugtartik uniulâtdlakugalarât.

Således har man hele tiden noget at tage sig til. Men når man har passeret julen, kan man snart tænke på slædeture. Så kan man igen høre nyt fra andre bopladser, og så kommer solen igen.

taimáitumik sâtagssailekinek ajorpok. jôrdlilo kângersimaleriarângat kimugsertalernigssak ûngâarakavsak pissarpok. ilânile sekinek tákuterkeriángitsok avdlamiut takutdlagtâlerdlugitdlo tusarfigitdlagtâlersarpavut.